List 45. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 4. novembra 1868.

Gospodarske stvari.

Kratek poduk,

kako izrejevati hrastove svilne gosenice, Yama maï imenovane.

Vvod.

Ta gosenica, ktera živí od hrastovega perja, je vprvič 1862. l. prišla iz Japana (iz Azije) v Evropo. Cesar Napoleon jo je dobil v dar. Profesor dr. Molin je bil prvi, ki je očí avstrijske vlade obrnil na-njo. Posihmal se je na več krajih skušalo v Avstriji rediti to sviloprejko; al podoba je, da so se jajčica čez zimo preveč na gorkem imela ali da so gosenice, ko so iz jajčic izlezle, tudi v presoparnih hramih imeli, in da zato se skušnje niso povsod srečno obnesle. Uno je bilo napačno zato, ker so gosenice prehitro iz jajic izlezle, da hrast ni še perja imel; drugo je bilo krivo, da so gosenice bolehale.

Jez sem po lastnih skušnjah dognal to, da jajčica te gosenice našo zimo lahko strpijo, in da živijo pod prostim nebom.

Gosp. J. Hütter, ravnatelj realke v Waidhofen-u v doljni Avstriji, ki je od nas iz Kranjskega dobil teh jajčic, in je bil letos z rejo Yama-maî-ev prav srečen, piše nam to-le: *) „Največa gosenica je vagala 1 lot in 0.66 kvinteljcev; kokon z mešičkom 9.52 granov; nit enmalo debeleja kakor murbove gosenice, je bila 1620 čevljev dolga; čista svila (žida) enega kokona je vagala 0.495 granov. Dunajski izvedenci, ki so preiskovali dve štreni **) svile, ki smo jo poslali v razstavo v Hicing, so rekli to-le: Kar imate te svile, vso jo kupimo; lastnosti te gosenice so velikovredne, in verjetno je, ker jajca zimo prestanejo in se pod milim nebom izrediti dajo, da ne zapadejo kugi murbove gosenice.

Jajčica.

Že s prostim očesom se rodovitna jajčica dajo ločiti od nerodovitnih; una so zgoraj kupčasta ali zbokla (convex), ta pa jamčasta ali vbokla (concav).

Dobro je jajčica dobiti v jeseni, da se privadijo podnebju kraja, kjer bodo, in da gosenica izleze, kadar hrast poganjati začne. Jajčica čez zimo naj se imajo v papirnati škatlji zaprta, pa tako, da krog in krog je škatlja z debelimi šivankami prebodena, da zrak more do njih; shrani pa naj se taka škatlja pod odprto streho. Tudi v ozke dolge žakljičke iz túla ali drobne mušje mreže se smejo vsuti, in zavezani žakljiček naj se obesi na kako drevo; samo varovati jih je tičev.

Spomladi, kadar začne hrast brst poganjati in se že kaže zelenkasta listna barva, vzemi jih iz hranišča, vmij jih v čisti hladni vodi; tista so boljša, ktera plavajo zgorej; slabeja so ona, ki se potopijo, vendar tudi iz teh še izlezejo nektere gosenice.

Če misliš domá izrejati gosenice, položi jajčica še vlažna na pôlo papirja; vse kupčeke saksebi spravi in lepo narazen polči vsako jajčice, ktero se papirja kakor prilimano prime, in tako naj ležijo na spomladanski sapi.

Kmalu začnó gosenčice iz jajčic lesti, in to zjutraj; vsaki dan jih izleze več, in nazadnje lezejo spet bolj počasi.

Gosenice, ko izlezejo, se najpred svojega blata očedijo; potem še le začnó segati po hrastovem perji. Če se očediti ne morejo, tudi ne jedó nič, in kmalu poginejo, ker jih krč zlomi. To pa se zgodí najraji, če so jajčica bila čez zimo pregorko in sicer ne dobro držana.

Na gosenice, ki so se iz jajčic izvalile, položi hrastovih vejic, da na-nje zlezejo, in kadar jih je dokaj gori, prenesi jih v shrambo, kjer jih misliš rediti.

(Konec prihodnjič.)

*) Nemški knjižici njegovi je ime: „Die verschiedenen Seidenspinner und die Möglichkeit ihrer Vermischung. Waidhofen an der Ips. 1868.“

**) Eno teh dveh štren shranuje deželni muzej v Ljubljani, drugo pa družba fabrikantov svilnega blagá na Dunaji.

Pis.

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšić.

(Dalje.)

V pondeljek potem, to je, 16. velicega srpana, pričelo se je podučevanje v sobah c. k. politehnike ob 8. uri zjutraj. Učitelji so bili po svojej učnej sposobnosti razdeljeni v tri razrede tako, da je bilo v prvem razredu 48, v drugem 92 in v tretjem 80 poslušalcev. Nobeden ni smel prostovoljno prestopati iz enega razreda v drugega. Tudi si je vsaki razred zarad splošnega reda volil iz svoje srede prvomestnika in prvomestnikovega namestovalca. Prvomestnik je imel nalogo, da se je razgovarjal o raznih potrebah s profesorji, ali pa z ministerskim komisarjem, kedar je bilo potreba. Za prvih osem dni volil je prvomestnika za vsak razred ministerski komisar g. dr. Lorenc sam, a potem so si ga volili po večini glasov poslušalci vsakega razreda sami. Prvomestnik je moral nadalje tudi vsa vprašanja, razna zahtevanja, želje in pritožbe, ki niso le poedinega poslušalca, ampak celi razred zadevale, predlagati profesorjem ali pa samemu ministerskemu komisarju. Tudi razna naznanila, prenaredbe in ukaze na posamesne razrede naznanjeval je le prvomestnik ali pa, če njega ni bilo, njegov namestovalec.

Iz vsega tega se lahko posname, da je vladal najlepši red. — Razun nedelj in praznikov so profesorji vsaki dan svoje nauke razlagali in sicer enako za vse tri razrede od 8. do 12. ure dopoldne o različnih gospodarstvenih predmetih; popoldanske ure so pa bile namenjene sadjereji, čbeloreji, vinoreji in vremenoznanstvu, kakor tudi po največ za kazalni nauk in izhode v bližnje okolice, kjer so imeli učitelji kaj lepo priložnost, da vidijo napredovanje umnega kmetovanja in na veliko stopinjo izomike dostiglega gospodarstva.

Naj častitim bralcem najpred omenim vse predmete, iz kterih se je podučevalo, in naj navedem tudi profesorje, ki so učili in so imeli gotovo težavno nalogo, da v tako kratkem času dovršijo veliko. Iz navedenega pa bodo častiti bralci tudi lahko sodili, da smo imeli lepo priložnost, seznaniti se z najpotrebnejimi nauki, ki spadajo k tako obširnemu znanstvu, kakor je ravno kmetijstvo, in da se nam je tudi pokazal pravi, naravni pot, po kterem se najlože izurimo v velevažnem, občekoristnem narodnem gospodarstvu. Jaz mislim, da kdor ima le količkaj ljubavi do svoje domovine in njenega napredka, in komur je mar za svoje lastno izobraženje, gotovo ne bode stopil s pota v kratkih obrisih mu načrtanega, temveč marljivo si bode prizadeval, da se zlata zrnica, ki si je je osvojil, krepko in živahno razvijejo ter najbolji sad obrodé.

Posamesni glavni predmeti, iz kterih se je predavalo, so bili naslednji: nauk o gospodarstvu in kmetijstvu, rastlinoslovje, živalstvo (zoologija), naravoslovje, kemija v zvezi z zemljeznanstvom (geologijo), živinoreja, gozdarstvo in nauk o stavbi ali zidarstvu. Razun navedenih glavnih predmetov smo imeli še izvanredne nauke o vremenoznanstvu in hmeljariji (Hopfenbau). Nadalje smo imeli bčelarijo, sadje- in vinorejo za kazalni nauk (Demonstrationsunterricht), ki je bil namenjen popoldanskim uram in za večkratne izlete v najbližnje, pa tudi nekoliko bolj oddaljene okolice, koder se nahaja najlepše izgledno gospodarstvo. — Predmetov je bilo, kakor se lahko razvidi, precej lepo število; moralo je tedaj tudi obilo učenikov biti, kajti drugače se ne bi bilo moglo nalogi zadostiti. Gospodje učeniki so bili deloma iz Dunaja, deloma iz druzih bližnjih krajev; a največ jih je bilo iz Ogerskega-Staregagrada (Ungarisch-Altenburg). Mislim, da bode ravno tù na pravem mestu, ako je navedem po abecednem redu. Bili so sledeči:

Bisching Anton, profesor na srenjskej zgornjej realki in obrtnijskej šoli v Wieden-u na Dunaji, je učil rastlinoslovje v 3. razredu.

Grossbauer Franc, c. kr. profesor na gozdarskej akademiji v Mariabrun-u, je učil gozdarstvo v vseh treh razredih.

Haberlandt Friderik, profesor zoologije in rastlinstva na c. k. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil rastlinstvo v 1. in 2. razredu.

Hecke Viljelm, profesor kmetijstva na c. kr. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil kmetijstvo v 1. razredu.

Hoffmann F. M., gozdarski svétnik na Dunaji, je učil hmeljarijo za vse tri razrede.

Dr. Hornig Emil, c. k. svétnik in profesor kemije na c. kr. višej realki na Dunaji, je učil kemijo v 3. razredu.

Kaltenegger Ferdinand, namestni profesor kmetijstva na obrtnijskej (tehničnej) višej šoli v Gradcu, je učil kmetijstvo in živinorejo v 2. razredu.

Krafft Gvidon, pomočnik gospodarskega poduka v Ung. Altenburg-u, je podučeval kmetijstvo v 3. razredu.

Köhler Viljelm, véliki vrtnar na c. kr. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil sadje- in vinorejo in sicer sadjerejo le v 1. razredu, pa vinorejo skupno za vse tri razrede.

Dr. Masch Anton, vodja in profesor živinozdravilstva na c. k. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil živalstvo in vremenoznanstvo.

Dr. Melicher F., lekar na Dunaji, bčelorejo v 2. in 3. razredu.

Dr. Moser Ignac, profesor kemije na c. kr. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil kemijo v 1. razredu.

Dr. Oser Janez, profesor na c. kr. gozdarskej akademiji v Mariabrunn-u, je učil naravoslovje za vse tri razrede.

Dr. Reitlechner Karol, profesor tehnologije na c. k. višem učilišču v Ung. Altenburgu, je učil kemijo v 2. razredu.

Schaffer Vencel, c. k. stavbeni inženir na Dunaji, je podučeval stavbo (zidarstvo) v vseh treh razredih.

Schirnhofer P. Gerhard, kapitular Lilienfeldskega samostana na Dunaji, je učil sadjerejo v 3. razredu.

Schultz Bernard, zasebnik iz Emesberga blizo Wiener-Neustadt-a, je učil bčelorejo v 1. razredu.

Dr. Wilhelm Gustav, profesor kmetijstva na c. k. višem učilišču v Ung. Altenburg-u, je učil živinorejo v 1. in 3. razredu.

(Dalje prihodnjič.)

Natoroznanske stvari.

Kako dolgo živijo živali?

Na to vprašanje ni lahko odgovora dati za vsaktero žival, ker ni mogoče, da bi vsako pred svojimi očmi imeli od rojstva njenega noter do pogina. To je sicer res, da čas življenja je v nekaki razmeri s časom, v kterem žival doraste; al za vsako žival vendar tudi to ne veljá. Velika živina, ktera več kakor majhna časa potrebuje, da doraste, tudi dalje živí.

Ribe sploh dolgo živijo zato, ker počasi rastejo. Tako karf doseže starost čez 100 do 150 let, ščuka celó do 200 let.

Dvoživke (amfibije) tudi počasi rastejo in veliko starost dosežejo, tako krokodil in želva (šildkrota) čez 100 let. Črvi in zaželke (insekti), ki so najmanj popolna žival, živijo le kratko, vendar more muren (grille) starost 10, rak 20 let doseči.

Tiči rastejo sicer hitro, vendar nekteri postanejo zeló stari. Največo starost, kolikor nam je znano, dosežejo labud, orel in papiga, vsi 100 in še več let. Gos živí 50 do 60, jastreb (Habicht) 40, pav čez 24, šinkovec in kanarček 22, slavček in prepelica 16 do 18, petelin 10 in še več let.

Štirinožna živina v primeri z druzimi živali ne živí dolgo. Slon vendar včasi doseže starost od 150 do 200 let, lev 60, kamela 50 do 60, jelen 35 do 40, konj 25 do 45, osel 25 do 30, pes 22 do 28, medved in volk čez 20, krava 20, bik do 30, mačka 18, prešič 16 do 20, lesica 15, ovca 12 do 16, kôza 10 do 12, zajec 7 do 8, beli zajček 8 do 9, leverica 7 let.

Človek sploh doseže največo starost. Res, da je 100letnih starčekov malo, vendar se nahajajo tudi še starejši; celó redka prikazen pa so ljudje čez 160 let stari.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XII. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 15. oktobra.

(Konec.)

b) Za slovenjenje Schödlerjeve knjige „Buch der Natur“ se na javni poziv ni oglasil nikdo; zato se je poročevalec pismeno obrnil do znanih pisateljev s prošnjo, naj blagovolijo vdeležiti se tega važnega dela in naznaniti, kteri predmet hoče vsakteri prevzeti. — Po tej poti smo dospeli do tega, da je:

1. g. Erjavec obljubil izdelati „kemijo“, „mineralogijo“ in „zoologijo“;
2. g. Tušek „fiziko“ in „botaniko“;
3. g. Vil. Ogrinec „astronomijo“, in
4. g. J. Zajec „geognozijo.“

Od petega pisatelja nismo dobili odgovora.

Odsek je pretresel te ponudbe in nasvetuje:

a) Naj slavni odbor poslovenjenje imenovane knjige izročí omenjenim pisateljem;
b) naj slavni odbor za to delo odloči plačo kakor za izvirna dela;
c) naj slavni odbor pooblastí odsek, da iz matičinega zaklada preskrbí vse podobe, ki jih ima Schödler-jeva knjiga. (Odbor pritrdi vsem trem nasvetom.)

c) Gosp. Matija Žvanut nam od besede do besede piše to-le: „Gosp. Koseski (Vesel) je pripravljen svoje spise Matici izročiti, da je tiska, al s pogojem, da se mu ne popravlja izvirnik; on ima najme uže dovršenih i priredenih pet prevodov iz Ruskega, ki obsegajo okoli 4000 vrstic, namreč: „Car Sattan“, „mrtva carevna“, „bakši sarajski vodomet“, „kavkaški vjetnik“, „ribič i ribica“. — Vsa ostala svoja dela kašnje tudi odstopi Matici. V tem smislu naj bi sl. Mat. odbor pisal gosp. Veselu.

Odsek nasvetuje:

Naj slavni odbor z zahvalo sprejme to velikodušno ponudbo ter naj v omenjenem smislu piše g. Koseskiju. (Odbor navdušeno odobri ta predlog.)

d) Gosp. Oroslav Caf je Matici z nekterimi opazkami, ktere bodo vodilo dotičnemu odseku, poslal dva sešitka „národnih pesem“; dotični list sklepa z naslednjo obljubo: „Draga Matica! To ti pa že zdaj obetam, ka boš vseh mojih slov. in slav. spisov pravna naslednica. Bog te ohrani in krepi!

Na Ptuju 25. sept. 1868. Oroslav Caf l. r. beneficiat.

Odsek nasvetuje:

1) Naj slavni odbor g. O. Cafu izreče zahvalo za poslani dar in storjeni obet;
2) naj se to pismo z darom vred izročí odseku za nabiranje národnega blagá. (Odbor z veseljem sprejme prvi predlog in pritrdi drugemu nasvetu.)

e) Prejeli smo ponudbo, ki se glasí tako-le:

„Ponudiva se jaz in moj tovarš gospod profesor Majciger sestaviti slovanski narodopis, ako ga slavna slovenska Matica prevzeme v natis. Načrt bi bil ta:

V vvodu bi bili članki: I. Indoevropski narodi. II. Slovani v praveku in njihova omika. III. Imena in sela starodavnih Slovanov deloma naročito imenovana deloma zasledovana v grških in latinskih pisateljih, zgodovinsko dognani podatki, dozdevno mnenje, nasprotniške trditve. IV. Selitev Slovanov in delitev v različna narečja in plemena. V. Ostanki zginolih Slovanov. VI. Značaj občeslovanski, mitologija in jezik staroslovenski.

Glavna knjiga bi imela štiri dele:

A. Jugoslovani v štirih vrstah za Slovence, Hrvate, Srbe in Bulgare.
B. Čehi in Slovaki v dveh različnih vrstah.
C. Poljaki.
D. Rusi.

Severni Srbi ali Lužičani bi se vvrstili v V. članek vvoda. Vsak del bi imel statistiko, pregled vnanje zgodovine, notranjo zgodovino kot razvitek društvenega življenja in prava, noše, jezik, literaturo, vede in umetnosti.

V statistiko, ki bi obsegala glavno polovico vsakega dela, bi se vzel kratek popis bivališča, ljudí po številu, omiki, po razrečji verski in politiški delitvi, in popis národnega gospodarstva. Ostale stroke bi obsegale vse skup drugo polovico in bi se vsaktera razširila ali skrčila po različnosti in posebnosti posamesnega plemena.

Nektere oddelke bi pisala sama, za nektere bi dobila pisatelje v pomoč in knjiga bi utegnila obseči 20 do 25 pôl v véliki osmerki, in sicer okoli 5 pôl vvod, 15 do 20 pôl pa glavna knjiga, 3 do 6 pôl pride na vsak del po različnosti plemena. Če pa bi slavna Matica računila za jezikovne poskušnje, kakor je v Šafařikovem slovenskem narodopisu, še kaj pridati in sicer za rusko, bulgarsko, srbsko v cirilici tiskano, za severnosrbsko, poljsko in česko narečje po $^1/_2$ — 1 pôlo za vsako narečje s prestavo slovensko vred, utegnilo bi kakih 4 pôl še prirasti.

Vvod utegne nadomestiti prestavo Šafařikovih slovanskih starožitnosti, in knjiga utegne našemu občinstvu in udom Matičinim služiti.

Vsakako pa bi se moral Šafařikov slovanski zemljovid v slovenski izdaji pridati, to se lahko zgodí tudi v slovenskem atlantu, če bo tega atlanta oblika primerna.

V natis bi prišla ta knjiga meseca sušca 1870. l. Izvirniki bi bili Šafařikove knjige in druge v českem „naučnem slovniku“, na dotičnih mestih imenovane, ki jih nekoliko že tudi sl. Matica shranjuje in pa „naučni slovnik.“

Pri sv. Ani v slovenskih goricah 21. kimovca 1868.

Josip Šuman.“

Odsek predlaga:

Naj slavni odbor z zahvalo sprejme to ponudbo in odobri osnovo obetanega rokopisa! (Odbor sprejme ta nasvèt.)

f) Gosp. M. Godec, zdravnik v mestni tržaški bolnici, piše, da bi rad pisal „slovensko-laško slovnico.“

Ker se enaka ponudba obeta še od druge straní, zato odsek nasvetuje:

Naj slavni odbor sklene, da se, predno se odgovorí g. Godcu, počaka obetana ponudba. (Odbor pritrdi temu nasvetu.)

g) Vodopivčev rokopis „Slov. Zidar“ nam je g. Tomšič izročil z ustmenim sporočilom, da je skoro gola prestava šolske knjige Gabrieli-jeve o graditeljstvu, ktera se sedaj rabi v 3. razredu na nekterih nižih realkah, da je premalo praktična, da toraj prav ne ustreza potrebam, za ktere Matica želí izdati knjigo. — 5. avgusta t. l. nam je g. V. Kubelka poslal 12 pôl obljubljenega svojega rokopisa v nemškem jeziku pisanega, na pregled, češ, da hoče on sam najti prestavljavca, ako Matičin odbor izreče, da mu je všeč osnova in obravnava tega predmeta.

Odsek za izdavanje knjig nasvetuje:

Naj slavni odbor za presojo omenjenih rokopisov izvoli poseben odsek izmed izvedencev. (Sprejet je bil dr. Costov predlog, da se izdaja te knjige za sedaj odloží in rokopisi vrnejo pisateljem, ako jih želé.)

*

h) Gosp. Levstik v listu od 1. oktobra t. l. prosi, naj mu slavni odbor dovoli, da Vodnikov rokopis dovršen podá v enem mesecu. Tajnik mu je ustmeno dovolil ta obrok. Naj slavni odbor pritrdi tej dovolitvi. (Odbor pritrdi.)

Po tem takem se za trdno nadjamo, da ta rokopis pojde meseca novembra v tiskarnico. *)

Poziv.

Po nasvetu čast. gosp. Ferd. Kočevarja je Matičin odbor v seji 15. oktobra l. l., naročivši si od Matice ilirske literarno zapuščino Stanko-Vrazovo, sklenil tudi sprejemati nabirke doslej še ne priobčenih: 1) narodnih pesem, 2) narodnih pripovedek, 3) narodnih prigovorov, 4) narodnih običajev, na pr. o raznih letnih časih, godovih, ženitvah itd., — vraž, iger in plesov, 5) krajnih in osebnih imen.

Nabrano gradivo se ima slednjič pregledati in pretresti, kar se ga bo priobčenja vrednega spoznalo, natisniti in dotičnim gg. nabiralcem, ako bodo zahtevali, za natisnjeno blago navadna nagrada plačati, drugo pa v Matičini knjižnici shraniti. Za nabiranje se je določilo dve leti časa. Poslane nabirke v rokopisih se bodo tudi nefrankirane sprejemale.

Važnost in potreba take zbirke je tem očividnejša, čem bolj so se dandanašnji lepe stare šege bistroumnega in čilega našega naroda, toliko narodom mejaka, jele zlasti iz mest in viših stanov umikati in pozabivati, in čem manj se dozdaj s takimi, vse družbinsko gibanje naših rojakov vpodabljajočimi zbirkami ponašati zamoremo. Zatorej Matičin odbor vabi vse častitljive rodoljube, naj po svojih krajih in prebivališčih zasledujejo vse narodno blago, spadajoče v zgorej omenjeno področje, ter naj je zapisujejo z dostavkom, v kterem kraji, in ako je moč, kako daleč na okoli se ta ali uni običaj nahaja. Da pa taka zbirka tudi za jezikoznanstvo ne bo brez vspeha, naj se pesmi, pripovedke, prislovice in imeniki napišejo, kolikor je mogoče, z vsemi posebnostmi ljudske izreke, celó besednih povdarkov ne izvzemši. Pesmam pa naj se dodajo, če je moč, tudi napevi.

Nabirke naj se pošiljajo odboru Matičinemu v Ljubljano. Vsak nabiralec naj blagovoli ob enem tudi svoje prebivališče in svoj stan naznaniti, da se mu bo moglo dopisati, ako bo potreba.

V Ljubljani o vseh Svetih 1868.

Odbor slovenske Matice.

Národne stvari.

Tabor šempaški.

(Konec.)

Odborov predsednik in začetnik taborskih priprav, g. dr. Lavrič, začne zbor s primernim govorom, razlaga in povdarja važnost tacih shodov in naznani, da bo treba voliti zboru župana ali predsednika; pa ni še bil dobro izgovoril, ko je že vsa množica njega za predsednika zahtevala.

Zdaj se je začelo vse po programu vršiti. Govorili so: o 1. točki (o zedinjenji vseh Slovencev po postavni poti) dr. Tonkli in za njim o isti točki dr. Vošnjak, kteri je prinesel taboru pozdrav od štajarskih bratov; o 2. točki (vpeljanji slov. jezika v šole) je govoril g. Nabergoj; o 3. točki (slovenskem uradovanji) oddavši predsedništvo g. dr. Žigon-u, govoril je dr. Lavrič; o 4. točki (o podelovanji javnih služeb domačinom) g. V. Dolenec, privatni uradnik v Gorici; o 5. točki (slov. uradovanju v škofijskih in cerkvenih uradih) g. E. Klavžar; o 6. točki (o napravi glavnih šol na Goriškem s pridruženim podučevanjem v kmetijstvu) g. J. Živec, posestnik in predsednik čitalnice v Skopem na Krasu. — Dr. Lavrič je na to svoj končni govor imel; izrazivši svoje veselje, da je ta dan doživel, je pohvalil ljudstvo za izgledno obnašanje. Dr. Tonkli je prebral pozdravilne telegrame, ki so došli od dr. Bleiweisa in dr. Coste, od društva za brambo narodnih pravic in od Sokola v Ljubljani, od čitalnice Barkolske in Rojanske pri Trstu, od Slovencev Savinske doline (iz Celja), od čitalnice Mariborske, od „Slovenije“ in „Slovenske besede“ v Gradcu. Dr. Lavrič je čital dva pozdravilna dopisa iz Pivke in Barke; v prvem se izrazuje želja, da bi se spomladi napravil tabor na Pivki. Poslednjič je še g. Mat. Doljak, župan Solkanski, spregovoril par besedí, rekoč, da, kar se je danes storilo, je le sejanje; želo da se ne bo že brž jutre, ampak pozneje, samo da bodo sejalci na njivo in setev pazili, da žito dozorí.

Izmed pomenljivejših in sijajnejših momentov med zborovanjem (povrh v vvodu navedenih) naj omenimo te-le: 1) Primerno in jako razumno pritrjevanje poslušalcev, kteremu se je videlo, da ni umetnija klakêrjev (slišati je bilo: „hočemo“, „zahtevamo“, zedinimo se“, „zediniti se hočemo“, „žalostno res“, „krivica, krivica“, „v našem jeziku naj se nam piše“, ploskanje, dobro- in živio-klicanje itd. itd.); 2) nepopisljivo navdušeno pozdravljanje dr. Vošnjaka, ko je bil po govoru na govorišče poklican; 3) prisrčno gromovito živio-klicanje dr. Bleiweis-u, ko se je njegov in Costov telegram prebral; 4) da so bili skoraj sami zreli možki; 5) da se niso ganili z mesta, da-si so trajali govori čez dve uri in je bila gnječa bolj kakor o shodih v cerkvi; 6) zgledni red, da se ni čisto nič nevšečnega pripetilo, ne pri zboru ne potlej (samo 5 žandarjev je bilo tam za pričo, da ni bilo nikake straže treba); 7) vsi od konca do kraja dobro ubrani govori, samo da so bili nekteri za ljudstvo gledé na izraze previsoki; 8) gromovito živio-klicanje cesarju.

Pravih taborcev število se ceni na kakih 8 do 10 tisuč; gledalcev meščanav od strani je bilo tudi še precej. Teh in unih pa bi bilo še na tisoče več, ko ne bi se bile raznašale gori opisane govorice po mestu in deželi. Zastav pred odrom z raznimi primernimi napisi bilo je (ako se nisem uštel) 25.

Po končanem zborovanji se je zbralo na odru kakih 50 pevcev, Tominskih, Kanalskih, dijaških, iz Razdrtega, Rihenberga, Dornberga, Komna itd. itd.; peli so „Naprej“, „Hej Slovenci“ in mnogo druzih pesem. O mraku so se zapalili umetni ognji v narodnih barvah in s prislovico „Složimo se“! Ob enem smo zagledali po vrhih na Krasu in ob Čavnu velike krese. Al zdajci je začelo rositi nebo svoj blagoslov na opravljeno velevažno opravilo, in, kar ni bilo ušlo ljudí domú, so se stiskali v Spacapanovi gostilnici in v Šempaskih krčmah, kjer ni bilo veselega prepevanja ne konca ne kraja. Duša ponočnega razveseljevanja pa je bil Tominski pevski zbor pri Šempasu. Tam je bil taborov odbor in so se odmevale mnoge napitnice narodnim stvarém in možém veljajoče.

H koncu moram še povedati, da največo zaslugo zastran pripravljanja za tabor ima deželni uradnik g. E. Klavžar.

*) V „Slov. Narodu“, ki je svoje sporočilo o XII. odborovi seji menda posnel le po „Triglavu“, bere se toliko zmot in neresnic, da je opravičena prošnja, naj se on, ki bi kedaj hotel govoriti ali pisati o tej seji, ravná po tem izvestju.

Matičin zapisnikar.

Tako se je končal velepomenljivi 18. dan oktobra 1868. leta in (ob 4½ uri) prvi tabor Slovencev goriških. Resolucije taborove, vse enoglasno sprejete, pojdejo po ustavni poti, kamor imajo iti. Naj se pa rešijo kakor hočejo, vtis, ki ga je tabor v srcih in spominu deležnikov zapustil, je neizbrisljiv, in dogodek ta sam na sebi in zlasti po okoliščinah, ktere so ga spremljale, ne gledé na sklepe, je tako važen in impozanten, da bo svojo moč v mnogih ozirih gotovo krepko in zdatno izkazoval. Slovenski narod na Goriškem je dokazal določno in sijajno, kakor še nikoli poprej, da je, in da vé, da je, in prisilil vlado pa tudi najhujše nasprotnike svoje, da morajo vzeti na znanje to resnico, ter vsaj resno premišljevati zahtevanja Slovencev.

Ozir v pretekle čase.

Kranjci pod Francozom.

Dobro je, ako se včasih spominjamo, kar je bilo.

Unidan „Novice“ od 1848. l. prebiraje zadeli smo na sledeči članek Višnjagorskega. Lepo prosim sl. vredništvo, naj ga sedanjim našim bralcem pod prislovico „et meminisse juvat“ v spomin dá, ker to, kar je pod Francozom bilo, pa je s Francozom spet prešlo, se je nekako povrnilo dandanes. Članek Višnjagorskega se glasí tako-le:

„Znano je, da je bila kranjska dežela pod francozko oblastjo od leta 1809. do 1813. leta. Hude in dolge vojske so bile s Francozi, kteri niso pokoja dali, da so več dežel avstrijskemu cesarju pobrali. Ko je bil 1809. leta za nekaj časa mir storjen, so morali Avstrijanci prepustiti Francozom kranjsko deželo vso, nekoliko hrvaške in nekoliko koroške dežele. Ž njim je bila zedinjena tržaška okolica, Istrija in Dalmacija, in vsem tem deželam vkup so rekli „Ilirija.“ Ilirske dežele niso bile prištete sosednemu laškemu kraljestvu, ampak združene so bile naravnost s francoskim cesarstvom; zato so bile vse naprave enake navadam na Francozkem vtrjenim.

Namesti kantonskih gospósk so bile mêrije, in vsak mêr je imel obilo oblasti. To se Kranjcem ni nič čudno zdelo, ampak še le takrat so jeli plašno gledati, ko je prišlo povelje, da bodo mêri ženine in neveste oklicavali in jih tudi poročevali. Vsak ženin in vsaka nevesta sta mogla najprvo oglasiti se mêru, da je naredil ženitno pismo in zapisal tudi oklice. Tri nedelje zaporedoma so bili potem oklicani pri mêriji. Ob napovedani uri je bilo ljudem s trobentnim glasom oznanjeno, da bo mêr oklicaval. Ko se je ljudí našlo pred mêrijo (radovednežev se nikoli ni manjkalo), je mêr srednje okno svojega stanovanja odprl in glasno oklice bral. Po končanih oklicih sta morala ženin in nevesta s pričami vred h poroki priti. Mêr ju je po francoskih postavah poročal; bila sta potem mož in žena. Če sta hotela v cerkvi se dati poročiti po zapovedi katoliške cerkve, je bilo prav; če pa ne, vendar sta bila po francoski šegi zakonska. Vsak je storil prostovoljno kakor se mu je zdelo. Kranjcem na čast vendar moramo reči, da ga skoraj ni bilo na Kranjskem nobenega ženina in nobene neveste, ki bi bil samo z mêrovo poroko zadovoljen, ampak vsi zakonoželjni so se dali tudi v cerkvi oklicati in poročiti.

Zoperno je bilo Kranjcem tudi to, kar je francosko vladarstvo ostro zapovedovalo, da so morali vsako novorojeno dete najprvo nesti k mêru, ki je otroka ogledal in ga v rodne bukve zapisal. Po tem še le so smeli otroka v cerkev h krsti nesti! — Še hujše je žalilo Kranjce, ker so bili od nekdaj radi bogoslužni, da so Francozje skoraj vse zapovedane praznike ovrgli in jih v delavnike spremenili. Sami Sveti dan, vnebovhod J. K. in Véliki Šmaren so ostali. Praznik sv. Rešnjega telesa so Kranjci posebno pogrešali, ker so bili vajeni tisti praznik vsako leto s častitljivimi procesijami obhajati, — bil je pa pod Francozom takrat delaven dan. Delati vendar tisti dan se nobeden ni predrznil na Kranjskem. — Posebno čudno je bilo, kadar je bila kakošna očitna božja služba od deželskih gosposk zapovedana. Prišli so k maši vsi oblastniki s poglavarjem vred, kteri so zraven sebe veliko vojakov v cerkev pripeljali, da so jim z orožjem v rokah straža bili. Zraven je bilo vselej več bobnarjev, ki so pri povzdigovanji na vso moč bobnali v cerkvi, da se je vse treslo, kar je posebno prvikrat vse ljudí splašilo. Hvala Bogú, da ne slišimo več tacega ropotanja po naših cerkvah.“

Dopisi.

Iz Trsta 1. nov. — Že od 1848. leta je malo po malo laška stranka mestne županije delala na to, da bi polaščila tudi okolico, s ktero je združena. Zdaj pa ta stranka misli, da je prišel ugodni čas za to, da laščina objame Slovence v okolici in jih na srce svoje pritisne tako močno, da — slovenščino zaduší. „Ako hočeš narodnost uničiti, zastavi sekiro na šole in po njej bode!“ — to je že stara prislovica, ktero pozná tudi predrzna lahonska stranka v Trstu, kajti postavila je po slovenskih vaséh večidel nove učitelje, Slovence po krvi, al sicer zveste služabnike svojim gospodom, in še tem „svojim“ je nalogo dala, da v 2 letih morajo laščino znati; vzela pa je službo vsem učiteljem, ki so bili znani národni možje; po tej taktiki je g. Piano, učitelj pri sv. Ivanu in vrednik „Primorca“ — in neki brez pokojnine — ob službo! Za blagor svojega naroda skrbni župani tacega silovitega pritiska niso mogli in niso smeli brez ugovora strpeti; stopili so 22. oktobra skupaj in sklenili protest zoper to silstvo, kterega jih ima varovati tudi §. 19. osnovne postave, ki ne pripušča, da bi se kteremu avstrijskemu narodu zadavila narodnost. Vrli župani niso — in to je pravo — ne za trenutek zapustili postavne poti, ampak držé se le ustavnih sredstev, obrnili so se tedaj s temeljito prošnjo do c. kr. deželnega poglavarstva, naj ne potrdi okolici slovenski pogubivnega mestnega sklepa, ker so sicer prisiljeni, da svojih otrok ne pošiljajo v šolo z vsiljenimi učitelji in bi se morali sami druzih učiteljev oskrbeti; to pa bi bili jim veliki stroški, ki bi jih morali še povrh tistih davkov plačevati, ki jih že zdaj plačujejo v mestno denarnico. A to nikakor ne more biti; zato so v taki sili sklenili, naj se loči okolica od mesta in se združi v posebno županijo, kar ni niti zoper občinsko postavo niti zoper državne postave. Domoljubni župani vidijo sicer, da ta ločitev od mesta utegne imeti marsikako materijalno škodo za okolico; al pod takim duševnim jarmom jej nikakor ni mogoče obstati! Živahna razprava je bila v isti seji o tem: ali naj se peticija izročí c k. deželnemu poglavarstvu (to misel je g. Nabergoj zastopal) ali pa kar naravnost Njih Velič. cesarju nese po posebni deputaciji na Dunaj; ta predlog je g. Primožič zagovarjal. — C. k. dež. poglavarstvo je med tem nove učitelje potrdilo, rekši, da so — sposobni; zastran prošnje okoličanov pa je zahtevalo razjasnila od mestne gosposke. Kakošno bode to, lahko vsak ugane! Vkljub vsemu temu nadjamo se, da naposled zmaga pravica in resnica, za ktero se tako junaško, a na postavni poti (in to je zlatega denarja

vredno) bojujejo rodoljubi okoličani. Slava jim! — Slišali smo tudi, da je zastava z belo-modro-rdečo barvo okolici prepovedana, češ, da je — ruska! Mi vprašamo prepovednike: ali poznajo oni ruske barve? ali je mar tudi Rus govoril iz presvitlega cesarja Ferdinanda, ko je ob nastopu vlade 1836. leta Kranjcem dal deželni grb z belo-modro-rdečo barvo?!

Iz okolice tržaške — piše „Domovina“: V Barkoli se je 7. oktobra odprla čitalnica. Udeležilo se je te veselice kakih 500 oseb; pevskih zborov je bilo troje; rojanski je bil prišel z narodno zastavo. Zarad tega in zarad Bog si ga vedi česa, kar je od mestne gosposke poslani komisar g. Bratič (kteri slovenski dobro ne zná) v govorih zavohal, se je neki pričela sodnijska preiskava, v ktero pravijo, da je zapleten tudi g. Cegnar, ki je drugi ali prav za prav — razun začetnega govora predsednikovega — edini govor imel.“

Iz Beljaka na Koroškem. ⸸. *(Občni zbor učiteljskega društva.)* 22. oktobra je bil tukaj občni zbor koroškega učiteljskega društva. Zbralo se je v lepi dvorani Wankov-i okoli 60 učiteljev, ki so zborovali o sledečih točkah: 1. Kaj je na korist in v napredek našemu učiteljskemu društvu? 2. Ali naše šolske knjige zadostujejo svojemu namenu ali ne, kako naj se popravijo? 3. Kaj zahteva telovadba v ljudski šoli in kako naj se osnuje? Zbor je s pozdravom začel gosp. predsednik Šolc, glavne šole učitelj v Beljaku, in na to sporočuje tajnik o društvenem delovanji. Na to poprime o prvi točki učitelj g. Benedikter iz Radentheina besedo; on navdušuje učitelje k marljivejšemu delovanju za društvo med ljudstvom in konečno nasvetuje, naj se ustanovijo v vsakem okraju poddružnice koroškega učiteljskega društva, kakoršnih je že več. (Dobro!) Dalje govorí o tej točki še glavne šole učitelj iz Vélikovca g. Jan. Zima. On pravi, naj se udje srčno združijo, naj svoje skušnje na šolskem polji v društvenem časniku opisujejo in sploh naj to storijo o pedagogiki in didaktiki, pa tudi o domovinskih zadevah, povesti itd. Po vsem tem se bomo tudi izurjevali. Dalje naj vsak učitelj v svoji občini ustanovi knjižnice za šolsko mladino in odrašeno ljudstvo, da tako narodu damo v roke boljših knjig, ktere mu koristijo. (Dobro!) O šolskih knjigah ali berilih govorí učitelj g. Seper iz Št. Ruperta, potem glavne šole učitelj g. Pepevnik in za njim vodja celovške normalke g. J. Beniš. Marsiktere slabosti in pomanjkljivosti so se na dan spravile, vendar se dajo po skrbi učiteljev odpraviti ali saj na bolje obrniti. — O telovadbi je govoril učitelj telovadbe iz Celovca g. Meinhart in marsikaj razjasnil tudi praktično. — Konec zboru je bil ob 1. popoldne. Prihodnji glavni zbor bo prvo sredo po véliki noči v Celovcu. Da se zopet zdravi vidimo!

Iz Postojne 1. nov. = *(Cel kup „Tagblattovih“ laží.)* Čuli smo, da je nekdo v „Laibacher Tagblatt“ poslal zabavljivi članek; al ni se nam zdelo vredno s tacim časopisom pečati se. Ker so nam pa prijatelji bolj na tanko razodevali lažnjivo pisarijo, smo vendar nemškutarski list v roke vzeli, in da ne bi kdo rekel, da molčé laží odobrujemo, hočemo „Tagblattovo“ pisarijo na rešeto djati.

Na tabor v Šempas sta šla iz Postojne dva domorodca (ne samo eden), al šlo bi jih bilo gotovo veliko, ako bi ne bil drugi dan (19. oktobra t. l.) v Postojni največi sejm, h kteremu bi se ne bili mogli o pravem času vrniti; nekoliko je pa tudi to motilo, da so vabila za železnico le-sèm prepozno došla, ker še zadnji večer pred taborom se na tukajšnjem kolodvoru vedelo ni, da je vožnina po železnici za taborce znižana na polovico. Patronom „Tagblattovim“ moramo že to grenko novico povedati, da se na Notranjskem národna zavest čedalje bolj oživlja in da so policisti „Tagblattovi“ veliko prepozno vstali, da bi môgli plamen za národne pravice s „koltrom nemškutarije“ zadušiti. Kako pa pošteni nemški možje mislijo o gibanji Slovencev, naj „Tagblatt-u“, ki kakor „Vogel Strauss“ svojo glavo vtikuje med nogé, da ne vidi, kar se godí po svetu, iz 43. zvezka dunajskega časnika „Reform“ prestavimo to-le: „Slovenski tabor, kterega je imelo 18. dne t. m. tisočero ljudí pri Šempasu blizo Gorice, je spomina vredno znamenje rasteče imenitnosti jugoslovanskega gibanja. Časnik „Zukunft“ je prav dobro povedal, da od Slovencev rodú slovanskega, proti kteremu so se Nemci, Italijani in Magjari več sto let že bojevali, marsikteri etnograf (rodoslovec) že nič vedel ni, ali vsaj je kazal, kakor da bi od njih nič ne vedel, in danes jih vidimo, kako v vseh deželah, v kterih prebivajo ali sami ali vkupno z drugimi národnostmi, v polni zavesti in z vso močjo zahtevajo svoje pravice. V Gorici, ktera je bila sploh šteta k laškemu svetu, sklepljе v očitnem zboru osem tisuč Slovencev, da bodo po vseh postavnih potih za to delali, da se Slovenci zedinijo v eno kronovino z enim samim deželnim zborom. To je misel, ktera se mnogim zdi predrzna in nezvršljiva; toda izgovorjena je, in gotovo nam je pričakovati, da jo bomo videli rasti in od leta na leto čvrstejše do zvršenja. Zgodilo se je, — slovenski rod je v poslednjih letih resnično čudovito napredoval, dasiravno je razkropljen po peterih deželah in ima mnogo velicih težav premagovati.“ — Tako piše v politiki davno izurjeni glasoviti „Reformist“ na Dunaji, ki ni Slovan, toda resnico razglaša nezakrito.

Nasproti tacemu možaku blede ubogi ljubljanski Takblatovič, da so „ljudje nejevoljni, ker se ima iz postonjske šole odpraviti nemški nauk.“ Ni res, da bi bilo o tem kaj nejevolje tukaj, — ni res, da bi kdo mislil nemščino odpraviti, — ni res, da bi se število šolarjev v Postojni zmanjševalo, kajti v letu 1867 jih je bilo čez 350, v letu 1833. pa še ne 220, — ni res, da bi iz druzih dežel manj šolarjev sem prihajalo, ker iz krajev zunaj Kranjskega jih je letos 17 v postonjsko šolo poslanih, in od teh sta došla dva s posebnim namenom, da se učita slovenščine, — ni res, da bi Postojna morala oddajati učence v Idrijo, kajti samo en šolarček je bil leta 1867. prestavljen tje za to, ker je njegov oče službo v Postojni zapustil in drugo dobil v Idriji, — ni res, da bi se otroci v idrijski glavni šoli sploh nemščine bolje učili, nego v postonjski, ker v onej je odločenih 28 ur, v tej pa 33 ur na teden za nemščino. — Nasproti pa je resnično, da je taista šola, v kteri se je „Tagblattov“ dopisnik iz Postojne takrat nemško učil, ko so na šolarje še dolge jezike in polena obešali, za nemški nauk stokrat slabeja bila, ko sedanja postojnska, ker tukaj bi gotovo moral klečati, ako bi tako nemško pisal, kakor obžalovani naš nasprotnik. *)

Njegovih neslanih in ostudnih laží pa še ni konca, kajti laž je tudi, da je mladi c. k. uradnik ustanovil čitalnico v Postojni, ampak začetniki so jej bili štirje domorodci, kterih nobeden nima cesarske službe, in laž je, da bi se dalo na malo veljavo slovenstva po tem soditi, koliko slovenskih popisov postojnske jame se je pri tukajšnjem shodu o binkoštih poprodalo, ker dobro vemo, in tudi lepi „Tagblattov“ pajdaš to vé, da je mnogo Čehov, Hrvatov in druzih Slovanov takrat popraševalo po slovenskih onih knjigah, toda bilo

*) Piše na pr. v omenjenem članku: „wornach der deutsche Unterricht aus der Volksschule gänzlich verbannt und dadurch doch total verkümmert werden soll.“ (!!) Kakošen sad nemške kulture!
Pis.

jih ni nikjer! Kje so knjižice tičale? kdo je pomanjkanja kriv? *) Ni čuda, da slednjič tak „domoljub“, kakoršen je naš Takblatovič, tukajšnji čitalnici želí in smešno prerokuje pogin. Toda tudi o tem je in bode lažnik. Ker pa stvar obrača, kakor da bi bila slovenska čitalnica stopila na mesto nemške glavne šole, prašamo znanega mómaka Takblatoviča: je mar čitalnica pripomogla, da je lani sl. ministerstvo bogočastja in nauka ukazalo, da morajo tukajšnje soseske vsakakor preskrbeti pripomočkov, s kterimi bi one same to šolo vardevale, in da vsakakor se mora ustaviti vsako plačevanje iz deželne zaloge normalnih šol za šolo postojnsko? Očitno je, da uboge tukajšnje soseske ne premorejo toliko, da bi zdrževale normalko v Postojni. Ako bi se tedaj stara c. kr. glavna okrajna šola v Postojni resnično prestvarila v vaško trivialno šolo — Postojna in bližnica se bo vedela komu zahvaliti.

Toliko iz Postojne v dokaz tega, ker nam je unidan pošten Nemec rekel, da se bode kmalu môgla premija dati: „Ein Königreich für eine Wahrheit im „Tagblatt!“

Iz Trebovlj 30. okt. — Prav živo se giblje svet ne le samo na Španskem, ampak tudi med nami. Prekasno teka kri po žilah, na zrak hoče priti iz svojih tesnih žlebov, toraj slišimo in beremo od premnogih tepežev in bojev. Preteklo nedeljo so v Trebovljah fantje nekega knapa tako grdo potolkli, da je celó vranca v njem pretrgana bila, — v Zagorji so poštenega likeba ubili, — pri Šentpavlu v Savinski dolini jih je šest do smrti ranjenih bilo. Časnikarji pišejo, da novo vino tako razsaja; al temu ni po vse tako. Čisto kaj druzega daja mnogokrat ljudem divji pogum. Pogosto namreč slišimo srditeže reči: „kaj pa, če že koga ubijem, — kake dve leti bom zaprt, pa je ven!“ — —

Iz Ribnice 1. nov. J. R. — Prihodnjo nedeljo bo tukaj blagoslovljenje nove veličastne farne cerkve in vpeljevanje novega visokočast. gosp. dekana Martina Skubeca, kterega smo 16. oktobra lepo sprejeli, kakor se spodobi visoke častí vrednemu gospodu. — Nadjamo se, ako bo lepo vreme, mnogo ljudstva k tej lepi slovesnosti.

Iz Brezovice poleg Ljubljane 1. nov. — Z radostnim srcem morem reči, da se tudi v našem žalostnem, močvirnem kraji čedalje bolj izbuja národna zavest. Ljudstvo se je zdramilo; ono spoznava, koliko veljajo národne pravice, ktere bi nam morala vlada že davno podeliti, a ne čakati, da morajo deželni zbori skor bi rekel, beračiti za-nje. Ljuba naša Avstrija ima veliko dolgov, a najmanjši ni ta, da dosihmal ni še dala, kar vsacemu narodu po božji in naravni pravici gré. Pogumni branitelji narodnih naših pravic v deželnem našem zboru lahko se prepričajo, da narod stojí za njimi, ako se tudi pri nas napravi ljudski shod (tabor), ki ga želimo. Potem bi tudi vlada videla, ali je res to, kar naši poslanci trdijo, ali uno, kar Dežman in Kromer kričita. Da sèm ter tjè kdo vleče ž njima, ni čuda; saj vsak ne gleda na to, kar je potreba narodu, ampak marsikteremu le to veljá, kar se njegovi glavi sanja! Tak pa se ne more pritožiti, ako sliši kako grenko. Tako se tudi pri nas čujejo mnogoteri glasovi nezadovoljnosti proti ne dolgo tukaj naseljenemu in tujemu življu udanemu županu. To pa je celó naravno; saj se prerad prička z možmí, kteri bolje poznajo posamesne naše razmere nego gosp. župan. Ni čuda tedaj, da če ga velikokrat domači možje prav odkritosrčno zavrnejo. Prihodnost bode tudi kazala, kdo bo župan, ali on ali kdo drug. Ker se naš župan rad v govore meša, ki bi se mu ne bilo treba, bi mu pač svetovali, naj pred vsem pometa pred lastnim pragom! Za danes bašta; zdaj pa še nekaj o letini: ajda je bila le na mahu polna, kjer je prerana slana ni pomorila. Tudi zelje je bilo na mahu veliko lepše nego na drugem suhem polji, kjer so ga, ako so bili zelniki blizo hiš, gosenice požrle. Prosá in turšice se je tudi dosti pridelalo, le krompir ni posebno debel in zeló gnjije. Največ se je nakosilo mrve vsake baže, dobre pa tudi slabe.

Iz Ljubljane. (*Odbor kmetijske družbe*) je imel v nedeljo sejo, v kteri je sklenil, kaj da pride v obravnavo v občnem zboru kmetijske družbe, ki bode 24. dne tega meseca. Program je natisnjen v današnjem „Oglasniku.“ — Gosp. Mah iz Zlatenika je poslal družbi 4000 jajčic tistih svilnih (židnih) gosenic, ktere iz hrastovega perja delajo svilo, da jih razdelí med svilorejce, ki se želé poprijeti te nove reje; gosp. Mah pa je tudi na tanko popisal, kako ravnati s temi svilorejkami, in družbo prosil, naj ta poduk razglasí v slovenskem in nemškem jeziku. Odbor je naprosil vredništvo, naj važno to stvar razglasijo tudi „Novice.“ Bralci naši nahajajo v današnjem listu začetek tega poduka. — Gospoda dr. Costa in J. Seunig gresta v soboto na Dunaj v kmetijski zbor.

— (*„Kranjski vrtnar“, ki ga je spisal naš rojak gosp. Franc Pirc, zdaj misijonar v Ameriki, in ga je pomnoženega in s podobami razjasnenega po dr. Orlu izdala kmetijska družba kranjska, pride v Ameriki v angleškem in nemškem jeziku na svetlo.*) To častno novico naznanjamo iz pisma, ki ga je te dni predsednik kmetijske družbe g. Trpinec prejel od prečastitega gosp. Pirca iz Amerike. V tem pismu se neutrudljivi starček zahvaluje za darove, ki mu jih je gosp. predsednik poslal v Ameriko, namreč za nektere knjige, med kterimi so mu posebno dobro došle dr. Bleiweisove „zgodovinske črtice kmetijske družbe kranjske“, — za svetinjo, stoletnici naše družbe v spomin kovano; vse to — pravi — ga veselo spominja na najlepši čas njegovega življenja, ko je bil še delaven ud naši družbi in je z naukom sadjereje tudi nekoliko koristil ljubi domovini svoji; prav hvaležnega srca potrjuje tudi sprejem velikega kupa sadnih pešek, ki mu jih je gosp. predsednik poslal; vsejal jih je v veliko drevesnico in iz divjakov bode „divjakom“ cepil žlahen sad in drevesica bode razposlal po svojih amerikanskih okrajinah. „Ne vém sicer — pravi ljubeznjivi starček — ali mi bode to se po sreči izšlo, ker težko je služiti dvema gospodarjema; vendar Božja pomoč in Vaš lep izgled, visokočastiti prijatel, mi daje moč, da storim eno, a ne opustim druzega.“ In po vsem tem naznanja zanimivo novico, da že lani je z gosp. Remsey-em, bivšem guvernerjem v St. Pavlu in sedaj jako marljivim senatorjem, se razgovarjal o sadjereji kranjski, kako se je malo po malo začela in kako zdaj čvrsto napreduje, „in pri tej priliki — pravi — me je prosil, naj mu „kranjskega vrtnarja“ v angležki in nemški jezik prestavim, da ga dá natisniti in v obilih iztisih po državi Minisoti razpošlje, da se povzdigne v teh deželah sadjereja, o kteri, če tudi je zemlja vsa pripravna, še zdaj ne sledú ne tirú ni. Nemška prestava se že tiska, angležka pa tudi pride kmalu v natis — in ker sem dobil sadnih pešek po Vas, morete, visokočastiti prijatel, ponašati se, da ste pomogli sadjereji celó v Ameriki na noge, in da „kranjski vrtnar“ bode širil nauk sadjereje po amerikanskih planjavah.“ — Take novice gotovo bodo razveselile vsacega naših poštenih rodoljubov.

*) Glej „Triglav“ ove dôbe. I opet to je dokaz nemškutarske — ljubavi! Pis.

— Deželno predsedništvo je dobilo sporočilo, da Njegovo Veličanstvo cesar blagovoli sprejeti deputacijo kranjskega deželnega zbora o zadevah železnice.

— Zbor mnogih gospá in gospodičin je sklenil, da se spet letos hočejo lotiti izdelovanja zimske obleke za uboge šolske otroke. Gotovo stopi v kolo gori omenjenih delalnih gospá in gospodičin še več druzih. Ker so po takem milosrčne roké zagotovljene dobrotljivemu namenu, zato je treba zdaj le denarne podpore, da se kupi blaga za oblačila. Kakor so se že 3 leta nabrali potrebni doneski, tako se more gotovo to pričakovati tudi letos; saj le predobro vémo, da je čedalje več siromaštva v Ljubljani, in da so še posebne milosti vredni pridni šolski otroci. Svetli knezoškof so odprli že milostljive svoje roke in podarili v ta namen 40 gld. Ker pa dvakrat dá, kdor hitro dá, prosi odbor vljudno, naj še veliko dobrotnikov in dobrotnic pomaga blagemu početju.

— Popoldne in zvečer na praznik vseh Svetnikov je bilo pokopališče naše v krasen vrt spremenjeno in polno pobožnih ljudí, ki so obiskavali grobe svojih. „Sokolci“ so peli na gomili rajncih svojih družbenikov primerne pesmi; tudi Vodnika smo se spominjali in druzih rodoljubov.

— Odbor društva za brambo narodnih pravic je imel pod predsedništvom dr. Jan. Bleiweisa že več sej, v kterih je izvrševal naloge v prvem občnem zboru sprejete; sprejel je tudi 70 novih udov, kterih se čedalje več oglasuje narodnemu društvu. Saj je namen domovini važen in mesečni donesek, ki ga plačuje ud, se le po krajcarjih šteje. V poslednji seji je ustanovil naslednji program za prihodnji občni zbor: 1. Sporočilo odborovo. 2. Nasveta odborova: a) društvu naj se pridene ime „Slovenija“, b) nabira doneskov za Vodnikov spominek se nadaljuje. 3. Nasveti posamesnih udov.

Družbenike tukajšne in unanje vljudno vabi v zbor, kteri bode prihodnji pondeljek 9. dan t. m. v dvorani čitalnični ob 7. uri zvečer. Odbor.

— *(Prva zimska „beseda“ v čitalnici naši)* je prihodnjo nedeljo, 8. dan t. m. Prvi del „besede“ je muzikalno-instrumentalni: moški zbor poje „Strunam“ od Kam. Mašek-a in „Junakove sanje“ od K. Slavik-a; vmes pride tercet za dva tenorja in bas z glasovirom, in pa koncert za flavto z glasovirom, v kterem bodemo prvikrat slišali kapelnika mestne godbe gosp. Wahl-a. Drugi del je gledišćina igra dramatičnega društva „Domači prepir. — Začetek je ob 7. uri zvečer. Odbor čitalničin vljudno vabi svoje tukajšne in unanje ude k tej veselici.

— Kako zelo se je „Tagblatt-u“ na jetra vlegla „Triglavova“ fotografija pod naslovom „Ein Pionnier des Deutschthums in Krain“, kazal je s tem, da je cel vvoden članek iz sebe dal pod naslovom „die böse deutsche Presse.“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Silen hrup tudi po časnikih tujih so delale in še neprenehoma delajo besede, ki jih je državni kancelar Beust govoril v odboru dunajskega državnega zbora, kteri se zdaj posvetuje o novi rekrutni postavi. Vojni minister zahteva namreč za prihodnji čas 800.000 vojakov za redovno armado. Ta številka je osupnila vsacega silno, kdor pomisli, da tolike vojske ni Avstrija še nikoli imela, kar svet stojí — da francoska vlada brez narodne straže mora za prihodnji čas nabrati le 600.000 vojakov in čez 9 let še le 750.000, — in da severno-nemške države pod vodstvom pruskim imajo le 455.000 bojnih vojakov in 120.000 namestnih, 200.000 pa brambovcev. Čemu tedaj toliko silna armada, ker naš državni denarni stan ne zmore toliko stroškov? — vprašuje po pravici vsak; al baron Beust je dal na to vprašanje odgovor ta, da so homatije zdaj po svetu take, da mora Avstrija močna biti, da se zdrží mir, ali če se začne vojska, da je za-njo pripravljena. Vse kaže očitno na to, da se bota Francoz in Prus sprijela; v tem hipu pa utegne Rus vmes seči, in zdajci bo tudi Avstrija prisiljena na bojišče iti. V diplomatični „pratiki“ stojí tedaj za prihodnje leto zelo oblačno vreme, kajti to je gotovo, da tako nepremakljivo zahtevanje 800.000 vojakov ni brez tehtnih vzrokov. Zato pa vlada še tudi to zahteva, naj državni zbor se podviza, da novo rekrutno postavo zgotoví do 12. dne t. m., ko bode zborovanje državnega zbora prenehalo in se zborovanje delegacij v Peštu začelo. Ker pa nova postava, po kteri bode vsak moral puško nositi ob svojem času, globoko sega v razmere vsake rodovine, zato se ne more na vrat na nos dovršiti, in odbor je zelo nevoljen, da ministri tako silno tiščé, da bi morala gotova biti do 12. novembra. To je nemogoče, ker dotistihmal bode komaj odbor svoje delo dovršil. Spet pa so ogerski ministri, ki v to naglico tiščijo, kajti meseca decembra so nove volitve poslancev za deželni zbor ogerski, in ogerske ministre je strah, da ne bi druga večina prišla v zbor, dokler rekrutna postava še ni potrjena, ktera je sedanji ogerski vladi po volji, drugi pa morebiti ne bode. Ustavni odbor je potrdil odsekove nasvete gledé potrjenja izjemnega stanja na Českem. Graholski je naznanil poseben nasvet. Gosposka zbornica je imela 31. oktobra svojo prvo sejo. Le malo gospodov se je sešlo. Škofov ni bilo.

— Nadžupan pl. Szentkiraly v Peštu se je odpovedal županstvu, ker je prišel v sodniško preiskavo. Mestni odbor, ko se je po tej preiskavi pokazalo, da sodnija ni našla nič krivičnega nad nadžupanom, je 29. dne u. m. deputacijo do njega poslal s prošnjo, naj ostane še župan in ne misli, da odbor nima zaupanja do njega. Szentkiraly se deputaciji z malo besedami zahvaljuje za njeno prijaznost, a reče, da ostane pri odpovedi. — Tudi še kje drugod se primeri, da župana denejo v preiskavo, — a ni povsod peštanskega mestnega odbora!

Listnica vredništva. Gosp. F. Z. v Goz... Hvala. O igri odgovori pismeno predsedništvo dram. društva. — Gosp. Domor. na Brez..... Dobro nam došlo.

Žitna cena

v Ljubljani 31. oktobra 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 30 — banaške 5 fl. 34. — turšice 3 fl. 20. — soršice 3 fl. 60. — rži 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 40. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 40. — ovsa 1 fl. 70 — Krompir 1 fl. —.

Kursi na Dunaji 3. novembra.

5% metaliki 58 fl. 15 kr.	Ažijo srebra 113 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 90 kr.	Cekini 5 fl. 49 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 28. okt. 1868: **3. 79. 18. 66. 77.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 11. novembra 1868.

V Gradcu na Dunaji } 21. oktobra 1868: **57. 59. 89. 34. 20. 3. 45. 70. 88. 69.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 4. novembra.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.